

Kennisbijeenkomst

'Aan de slag met duurzaam informatiebeheer'

Georganiseerd door: Kennisnetwerk Informatie en Archief 2018

Roermond, Den Haag, **Arnhem**, Rotterdam, Groningen, Utrecht, Haarlem

Het Kennisnetwerk Informatie en Archief (KIA) organiseert in 2018 voor de tweede maal een kennistournee door Nederland. In 2017 is een kennis- en innovatie agenda opgesteld met de archiefsector. Dit jaar is het doel de kennisuitwisseling en samenwerking tussen overheden en archieven te stimuleren op het punt van duurzaam digitaal archiveren.

De verslagen en de presentaties van de kennistournee 2018 worden geplaatst op het kennisplatform ['Informatiehuishouding overheden'](#) in de map ['Bijeenkomsten Aan de slag met duurzaam informatiebeheer 2018'](#).

Verslag van de bijeenkomst in Arnhem

Gelders Archief, 1 november 2018

Welkom door gastheer Fred van Kan, directeur Gelders Archief

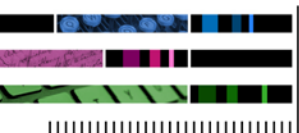
'Kennis begint met vragen stellen', Puck Huitsing, dagvoorzitter

KIA is een samenwerkingsverband van een aantal landelijke organisaties. Die hebben elkaar opgezocht omdat ze door de digitalisering voor immense uitdagingen staan die iedere organisatie voor zichzelf niet meer kan oplossen. De digitale omkering van de maatschappij heeft consequenties voor ons werk. Dus we moeten elkaar gaan vinden en daar is KIA voor. Zowel digitaal als in fysieke bijeenkomsten zoals deze. "Kennis begint met vragen stellen. Ik hoop dat u dat vandaag in praktijk gaat brengen".

Digitaal leiderschap, hoe doe je dat, een inspiratie door Jaap Haenen, CIO gemeente Eindhoven.

Jaap begint met het vertonen van het KIA-filmpje om te illustreren hoe sterk filmpjes zijn om een belangrijke boodschap over het voetlicht te krijgen. "Want het is belangrijk wat we doen, informatie is essentieel voor het functioneren van de gemeente. Daar denkt een gemeentelijke organisatie veel te weinig over na, laat staan over digitale duurzaamheid en vindbaarheid van de informatie". Hoe krijgen we aan de voorkant aandacht hiervoor? Gemeentebesturen komen in beweging als het om de burger gaat. Dus door de burger, de inwoner als invalshoek te nemen en niet archief of informatie, krijg je ze mee. De Omgevingswet komt eraan, dat is een goed moment om hier mee aan de slag te gaan.

Het RHC Eindhoven is samen met 20 deelnemende gemeenten bezig hun processen op elkaar af te stemmen. Daar hoort een oplossing voor de digitale duurzaamheid ook bij. Maar die oplossingen zijn nog niet volwassen. Gemeenten zijn nu allemaal voor zichzelf bezig met het vinden van

oplossingen voor digitale duurzaamheid, er lopen her en der aanbestedingen en projecten. Wat zou het mooi zijn als we dat veel meer samen zouden doen.

Digitaal leiderschap is wat we nodig hebben maar het is niet eenvoudig. Nieuwe wethouders, nieuwe MT-collega's hebben moeite met het concept van duurzame informatie en wat daarvoor nodig is. Met film kun je een lastig concept in een paar minuten inzichtelijk maken op een manier die hen aanspreekt. Maak daar gebruik van en help elkaar en je MT en bestuurders om de nodige innovatieve stappen te zetten.

Vraag uit de zaal: het gaat steeds minder over documenten en steeds meer over informatie en data, hoe gaan we daarmee om. Hebben jullie een oplossing? "Ik ben het met je eens dat het over data gaat en niet over documenten", aldus Jaap, "daar hebben wij ook nog geen panklare oplossing voor. Wij proberen de toekomst te snappen net zoals jullie. Laten we dat vooral samen doen. We zullen niet tot 1 oplossing voor alle 385 gemeenten komen, maar laten we gaan experimenteren en onze kennis en ervaringen met elkaar delen, dat is de basis!"

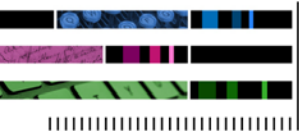
Het belang van digitaal duurzaam archiveren, Fred van Kan, directeur Gelders Archief

Tot begin jaren 90 waren de archivaris en de DIV bezig met opslag en beheer van papier, een helder afgebakende en overzichtelijke opdracht. Maar de digitale wereld kwam snel dichterbij. In 2000 bezocht Fred een congres in Sevilla waar Charles Dollar sprak over hoe we digitale informatie moeten gaan opslaan in een digitale wereld. Hij heeft daar een beleidsnotitie over geschreven voor zijn toenmalige werkgever, B&W van de gemeente Amersfoort. "Maar de notitie kreeg geen aandacht, het was nog geen issue. Nu is het een feit. Papieren dragers raken in hoog tempo op de achtergrond, informatie moet digitaal raadpleegbaar zijn anders wordt het niet gevonden".

We werken nog lang niet overal digitaal, er wordt nog veel geprint. En 'volledig digitaal werken' betekent vaak dat men de belangrijkste spullen gaat digitaliseren. Digitale duurzaamheid is meer en daarbij helpt het concept van het e-depot met zijn brede definitie, het is niet alleen een opslagmedium maar een geheel van mensen, middelen en techniek (OAIS). Kijk vooral ook naar hoe je een e-depot in je organisatie wilt inzetten. Dat kan als eindpunt bij overbrenging. Maar gezien de kwetsbaarheid van digitale informatie is het verstandig dat moment naar voren te halen en al duurzaam te gaan archiveren direct na afsluiting van een dossier of zelfs al bij creatie van het dossier. Op welke lijn zit u?

Stockholm heeft al sinds 2009 een e-depot waarin alles wordt opgeslagen en waar ook de burger stukken in kan raadplegen, zelfs al tijdens de behandeling van een bouwvergunning. En de International Council of Archives (ICA) en UNESCO zijn in overleg met Microsoft over de noden van archiveren en Microsoft is bereid om een 'repository' in te richten voor software die out of date is.

Samen met collega Miel Jacobs legt Fred een aantal stellingen aan de zaal voor waarover men kan stemmen via de mobiele telefoon. Hieronder een aantal highlights en onderwerpen waarover discussie ontstond.

Uit de stemming blijkt dat de aanwezige overheden in meerderheid beleid maken op het gebied van duurzaam archiveren en dat men er actief mee aan de slag is. Ook archiveren by design is bij een groot aantal organisaties al in beeld.

Er ontstaat discussie over TMLO. “TMLO is niet verplicht, het gaat toch om het hebben van een eigen metadata-schema?” “Is een gemeenschappelijk model eigenlijk nodig?” Fred geeft aan dat het Gelders Archief eist dat je aan TMLO voldoet om gebruik te kunnen maken van hun e-depot. Maar er is wel verschil tussen het theoretische model en de praktijk van wat je overbrengt.

Emailarchivering wordt bij de meeste aanwezige overheden georganiseerd “maar doen de medewerkers het ook? Daar heb je helemaal geen zicht op”. “Men denkt: IT slaat het wel op maar dat is natuurlijk geen archivering”. “Ik heb een gemeentesecretaris gekend die bewust al zijn e-mails verwijderde”.

En iedereen kampt met het probleem dat bestanden op veel verschillende dragers worden opgeslagen. En van elk type bestaan weer vele versies. “Het digitaal duurzaam opslaan van informatie met de gewenste metadata is heel bewerkelijk, kan dat niet simpeler?”

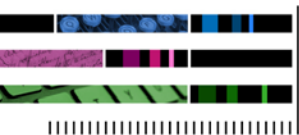
Puck sluit dit onderdeel af met de breed gevoelde verzuchting “we hebben beleid maar papier is geduldig. Hoe zorgen we ervoor dat het ook echt wordt gedaan? Moeten we het wettelijk afdwingen? Managers in positie zetten? Laten we dit vooral samen aanpakken en niet per overheids-laag”.

‘Het bewaren waard’. Over de hotspotmonitor van de gemeente Zwolle, Maria Willems, gemeente Zwolle

De hotspotlijst van Zwolle is 31 oktober (gisteren dus!) vastgesteld in het SIO en tot op het laatst zijn er nog wijzigingen in aangebracht. Met recht ‘hot’ dus.

Er is in Zwolle gewekt volgens de handreiking hotspotmonitor en ook is er gekeken hoe anderen het deden (het Nationaal Archief (NA) en de gemeente Deventer). Om te beginnen is er een plan van aanpak geschreven waarin het project onder meer is afgebakend in de tijd. Er is een brede werkgroep gevormd met daarin behalve ambtenaren ook een raadslid, een lokale (web)journalist en een regionaal historicus.

Bij de keuze van de hotspots is bij aanvang geput uit de eigen kennis en het geheugen van de werkgroep-leden. “Als wij het niet kennen is het geen hotspot”. Het resultaat was een lijst van 60 onderwerpen. Daarna hebben de leden van de werkgroep de lijst individueel gescoord op de hotspotcriteria van het NA. Uit die ronde bleven 30 onderwerpen over. Uiteindelijk zijn alleen hotspots gekozen die aan meer dan één criterium voldeden en in 2016 of 2017 het zwaartepunt hadden. De overige onderwerpen worden wel bewaard en worden bij de normale archivering met extra aandacht beoordeeld en zijn aandachtspunten bij acquisitie. De vijf gekozen hotspots zijn: Koningsdag met het bezoek van koning en koningin, de actie ‘herrie uit de stad’, het burgerinitiatief windmolens, de ontmanteling van het stedelijk museum en de actie tegen bezuinigingen op de bibliotheek de Stadkamer. Vliegveld Lelystad viel af omdat die maar op één criterium had gescoord en eigenlijk meer provinciaal of zelfs landelijk zou moeten worden opgepakt. Dat leidde tot de vraag of er afstemming is tussen de verschillende overheidslagen. Die is er niet echt, zo bleek. “Er zijn een

paar ministeries en ZBO's bezig maar alleen Buitenlandse Zaken heeft zijn lijst al gepubliceerd", aldus een vertegenwoordiger van het NA in de zaal, "publiceer dus je hotspotactiviteiten, daar kunnen anderen van leren of bij aansluiten".

Zwolle gaat nu aan de slag met de uitvoering. Men begint met het veiligstellen van de documenten en het vaststellen van bewaartermijnen. Partner Historisch Centrum Overijssel (HCO) gaat het acquisitiebeleid op de hotspots afstemmen. En ook zullen bestanden worden opgeschoond. Je kan dat ook later nog aanvullingen op je hotspotlijst mag vaststellen, maar dan is publicatie daarna wel wenselijk, aldus Emanuel Tomassen van het Nationaal Archief.

Maria heeft een paar tips voor hen die met een hotspottraject willen beginnen:

- Het kost veel meer tijd dan je denkt. Dus maak een plan en hou je daar ook aan. En laat dit de werkgroepleden vooraf weten.
- Je budget bakent je proces af, realiseer je dat.
- Vraag bij de jaarlijks vernietigingslijst al wat mensen zouden willen bewaren, zo verzamel je potentiële onderwerpen.
- Burgerparticipatie vraagt van je dat je burgers actief gaat bevragen. Dat hebben we nu nog niet gedaan maar dat gaan we in het vervolg wel en tijdens het traject doen. Achteraf is lastig, omdat dan de werkgroep die de afwegingen moet maken al is opgeheven.
- Maak het leuk, zorg voor traktaties en neem de tijd voor discussies, dat is leuk!

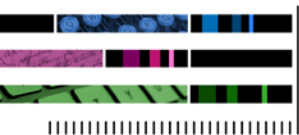
"Wat een mooi verhaal", aldus een deelnemer, "zo wordt het belang van archiveren veel minder abstract". Er is waardering voor de grondigheid en de openheid van de aanpak van Zwolle. In Deventer heeft men ook een hotspotlijst opgesteld maar die wordt niet gepubliceerd maar enkel gehanteerd door DIV bij bewaren/vernietigen. En nog een tip: let op zaaksystemen, daar zit veel in wat je wilt bewaren en anders weg zou gaan.

- Heb je afspraken gemaakt met ketenpartners?
  - Daar is niet speciaal aandacht voor geweest, als het in beeld komt zullen we het zeker gaan doen.
- Weet je al of je veel informatie wilt bewaren die anders zou worden vernietigd?
  - Voor twee hotspots geldt dat zeker (Herrie en de Stadkamer), voor de andere drie gaat het vooral om reeds te bewaren materiaal.
- Ga je je ervaringen en leerpunten terugkoppelen naar de handreiking zodat die kan worden verbeterd? "Goed idee", vond Maria, "dat ga ik zeker doen".

Zie ook het [kennisplatform Waardering en Selectie](#). De volledige presentatie van Maria Willems is [hier](#) te vinden.

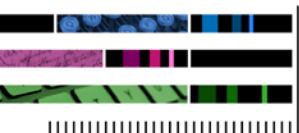
Beleid en kennisproducten VNG, Joost van Koutrik, inspecteur en plaatsvervangend gemeentearchivaris bij Het Utrechts Archief en lid van de adviescommissie archieven van de VNG namens KVAN/BRAIN

De Adviescommissie Archieven wordt binnenkort vernieuwd en Joost stelt met enthousiasme vast dat de commissie ambitieus is en de komende jaren in samenwerking met het veld aan de slag gaat

voor kennisontwikkeling en belangenbehartiging voor gemeenten. De VNG is op veel fronten actief als het gaat om duurzaam digitaal archiveren. Hieronder een aantal actuele onderwerpen, zie voor een compleet overzicht met links naar online bronnen [de presentatie](#) van Joost van Koutrik.

- Herziening van de Archiefwet in relatie tot andere wetgeving. De VNG is op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau betrokken bij deze wetswijziging en heeft hierover bestuurlijk overleg met OCW gevoerd. De VNG hecht aan een uitvoeringstoets, evenals samenhang met de WOO en de AVG (veranker het recht op herinnering), zet in op certificering van e-depots en op de versterking van het lokale toezicht.
- Nationale Data Agenda
Binnen het programma NL DIGIbeter is een aantal actiepunten uitgezet zoals de nationale data-agenda. “Dat is een uitdaging voor de archieven, alles wordt data-gedreven. Hoe houd je de relatie met betrouwbaarheid, authenticiteit en toegankelijkheid in stand?”.
- Kennisproducten:
  - Voor een aantal producten worden de komende tijd updates gemaakt zoals de Selectielijst 2017 en de archief KPI's. Die laatste worden ook wat handzamer gemaakt en er wordt gekeken naar de wisselwerking met Ensia (een belangrijk rapportagemiddel voor veel overheden), die zouden elkaar moeten versterken. Met de Selectielijst krijgen natuurlijk ook de bijbehorende handreiking en SelectTool een update.
  - Model Archiefverordening 2017 is geactualiseerd
  - Er is een handreiking in de maak over het ‘stellen van beperkingen aan de openbaarheid van archiefbescheiden bij overbrenging’. Als je de overbrengingstermijn gaat verkorten, zul je waarschijnlijk meer openbaarheidsbeperking toe moeten passen en dat moet je wel rechtmatig doen. Zie ook brochure ‘Open tenzij’ van het NA.
  - De Adviescommissie Archieven zal ook meekijken bij de herziening van de GIBIT waarin artikelen over archivering en duurzame toegankelijkheid zijn opgenomen.
- Een bijzonder project programma is “Common Ground”. Gemeenten zoeken regie op oplossingen voor de huidige hoeveelheid verschillende applicaties met eigen stekkers van ruim 60 verschillende leveranciers. Daarvoor organiseert VNG Realisatie projecten met veel gemeenten in plaats van in silo's per gemeente. De Adviescommissie Archieven brengt dit binnen de VNG in verbinding met duurzaam informatiebeheer. “Als we elkaar vinden in de uitvoering zullen we hopelijk erkennen dat we eigenlijk allemaal hetzelfde doen”.
- Project Digitale archivering op orde. De aanpak van Common Ground zouden we ook toe kunnen passen op digitale duurzaamheid. KIA is een mooi instrument maar neem ook als gemeente eigen verantwoordelijkheid in die samenwerking. “Zo bevorder je innovatie vanuit het kader van duurzame informatie”. En dat willen we met het project ‘Digitale archieven op orde’. De VNG heeft in dat kader een ‘knel- en versnelpunten analyse’ opgesteld die de basis vormt voor een implementatieplan. Er komt een projectleider die dit plan gaat uitvoeren. Wat gaan we daarbinnen zoal doen? Samen oplossingen zoeken door meer pilots samen te doen. En manieren zoeken om archivering by design tussen de oren van de leveranciers en afnemers te krijgen. We gaan voorbeelden verzamelen en natuurlijk experimenten bevorderen. Ook is het belangrijk je eigen organisatie goed in te richten en uit te rusten met tools. Daarvoor hanteren

we de term 'business archief alignment' wat zoveel wil zeggen als: richt je op informatiemangers en proceseigenaren en breng die samen. En we gaan dingen organiseren en verbinden zoals KIA, VIAG, IMG100.000 en KIDO-trainingen.

Voor praktische vragen en om je aan te melden voor projecten en trainingen: André Plat,

VNGRealisatie, andre.plat@vng.nl

Met vragen over beleid en wetgeving: Jamil Jawad via archieff@vng.nl .

Voor de Adviescommissie Archieven: zie [deze link](#)

De volledige presentatie van Joost van Koutrik is [hier](#) te vinden.

Recente ontwikkelingen rond de Archiefwet, Marit Vochteloo en Carin Dankier, ministerie van OCW

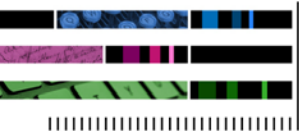
De wijziging van de Archiefwet is een antwoord op de motie Segers uit 2016. Onder minister Bussemaker is reeds een impactanalyse opgesteld over de gevolgen van de verkorting van de overbrengingstermijn. De brief van minister Slob is het startpunt om te kunnen gaan praten met alle betrokkenen. Het is een minister die om deze portefeuille heeft gevraagd en dat is heel bijzonder.

We lopen nu bij veel vraagstukken aan tegen de wet: "het mag niet van de Archiefwet". Maar die zegt eigenlijk niet zoveel waar je iets mee kunt als je e-mails wilt archiveren of hotspots wilt monitoren. Hoe pak je een wetwijziging zinvol aan? Uiteindelijk gaat het om de uitvoering, hoe de wet wordt toegepast. We willen een wet maken die dat faciliteert. En we gaan een toelichting schrijven die duidelijk en begrijpelijk is en een aantal vrijheidsgraden geeft t.b.v. het digitale tijdperk. De voornaamste thema's voor de wetwijziging zijn: heldere spelregels bij archiefvorming, flexibilisering selectie, verkorting overbrengingstermijn (10 i.p.v. 20 jaar), openbaarheid en inzage van (jonger) archief, en het stelsel (o.a. rol toezicht en archivaris).

We kijken vanuit OCW mee met het traject rond de WOO van het ministerie van Binnenlandse Zaken. We proberen de beide wetten zoveel mogelijk op elkaar te laten aansluiten, bijvoorbeeld op het punt van terminologie en definities.

Wat vindt u dat er moet veranderen (of juist niet)?

- Document of informatie. Nu is een heel document openbaar of niet terwijl er vaak maar een klein deel van het document dat nodig maakt. Je zou dan eigenlijk de rest openbaar moeten kunnen maken of tenminste inzage laten geven. Weglakken zoals bij de WOB is geen oplossing. Je zou de informatie onafhankelijk van het document moeten kunnen bezien. We moeten het woord 'document' schrappen.
- Zorgdragerschap bij keteninformatisering is onduidelijk. Dit is bij de wetwijziging in 1995 niet meegenomen maar nu zouden we dit goed moeten gaan regelen.
- Zet de functie van archivaris in de wet en verplicht overheden een archivaris aan te stellen. En in verband met zijn toezichtsrol moet hij een onafhankelijke positie hebben in de organisatie. Hij moet zich rechtstreeks tot de gemeenteraad kunnen richten.

- Is en diploma nodig”, vraagt Marit aan de zaal, “een functie-eis hoeft toch niet hetzelfde te zijn als een diploma-eis?” Hierover verschillen de meningen. “De opleiding is universitair, langdurig en duur, er is ook veel kennis bij mensen die al jaren dit werk doen, die zouden ook benoembaar moeten zijn. Een diploma is achterhaald”. “Er is wel bepaalde kennis nodig. Laat archivalistische kennis niet verloren gaan. Er is juist afbakening nodig anders gaat geld en gemak heersen en gebeurt het werk niet goed”. Een tip uit de zaal: kijk eens naar de stukken die ooit zijn opgesteld t.b.v. een beroepsregister. KVAN en SOD hebben hier net een artikel over geschreven.
- Maak onderscheid tussen publiceren en bewaren. Je kunt stukken publiceren direct na een bestuursbesluit, dat staat los van het beheer en duurzaam bewaren. Maak informatie openbaar zodra het kan en niet pas na tien jaar, dat is ook veel beter uit te leggen aan de burger. “Getallen boeien de burger niet”. Reacties van anderen in de zaal: “dat is eigenlijk al zo. Openbaar is informatie al voordat je het overbrengt, dat doet administratie al, staat los van elkaar”. “Stockholm heeft deze discussie ook gehad, kijk daar naar”. “Openbaar tenzij en vervroegd overbrengen is best gevoelig (zie wetgevingsdossiers van ministeries), de mogelijkheid geven om zaken op te vragen (WOB) is iets anders dan actief publiceren”.

De zaal nodigt Marit en Carin uit om eens bij gemeenten te komen kijken. “Dat gaan we doen”, aldus Marit, “ons beeld moet nog wel wat completer worden”. De planning voor de wetwijziging loopt van 2018 tot en met 2020. “We praten al met koepels zoals VNG, IPO en UvW, die zullen zich nog wel met u verhouden. Maar kom vooral ook zelf met je punten en opmerkingen, dat is van invloed op het proces, zeker als er meer mensen dezelfde punten aanbrengen”, aldus Carin.

Postbus voor suggesties: archiefwet@minocw.nl

Ga naar bijeenkomsten die georganiseerd worden rond deze wetwijziging. De data zullen op KIA [Juridische vraagstukken](#) worden gepubliceerd. Zet dus een email-notificatie aan voor het kennisplatform Juridische vraagstukken. De volledige presentatie van Marit Vochtelo is [hier](#) te vinden.

Afsluiting door Puck Huitsing

We hebben vanochtend een overzicht gekregen van hoe alles met alles samenhangt en dat je niet zonder elkaar kunt. Voor samenwerken is het nodig dat je elkaar kent en samen dingen onderneemt. Kom alsjeblieft met voorbeelden van projecten. En ook met voorstellen voor een bijeenkomst over een belangrijk onderwerp.

Kennisnetwerk Informatie en Archief is een onafhankelijk platform dat mogelijk gemaakt wordt door:

